

PRZECIWZUŻYCIOWE POWŁOKI CERAMICZNO-METALOWE NANOSZONE NA ELEMENT SILNIKÓW SPALINOWYCH

AUTOR: Michał Folwarski

PROMOTOR PRACY: Dr inż. Marcin Kot

UCZELNIA: Akademia Górniczo-Hutnicza Im. Stanisława Staszica
w Krakowie, Wydział Inżynierii Mechanicznej i Robotyki

Streszczenie pracy dyplomowej (do części dotyczącej Ceramizerów):

Celem pracy jest analiza właściwości powłoki typu Ceramizer wytwarzanej w procesie eksploatacji silnika spalinowego poprzez dodanie środka zawierającego odpowiednie składniki do oleju silnikowego.

Testy przeprowadzono metodą porównawczą tj. jedna część próbek pracowała w kąpeli z czystego oleju maszynowego LA-N 46, a druga część w kąpeli tego samego oleju, lecz z dodatkiem preparatu Ceramizer. Przeprowadzono w ten sposób:

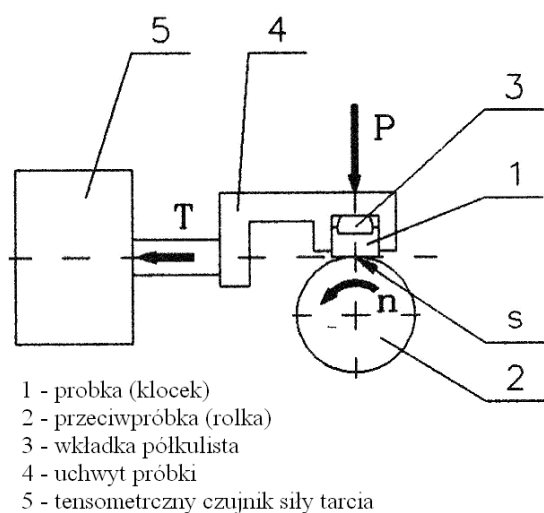
1. Test pomiaru zużycia masowego próbki rolka-klocek.
2. Test pomiaru przebiegu siły tarcia.
3. Test pomiaru lepkości.
4. Test pomiaru adhezji (przyczepności) wytworzonej warstwy metaloceramiki do podłoża metodą testu zarysowania.

Ad.1 Test pomiaru zużycia masowego próbki rolka-klocek

Test przeprowadzono na maszynie tribologicznej Tester T-05. Urządzenie to służy do oceny odporności na zużycie (tarcie) metali oraz do oceny własności środków smarnych.

Rys. 1. Widok ogólny zespołu testera T-05

Rys. 2. Schemat styku testera T-05

Wykonano dwa testy z użyciem Ceramizera oraz dwa kontrolne bez jego dodatku (każdy trwał 20 h). Para cierna pracowała w warunkach tarcia mieszane przy prędkości obrotowej wrzeciona 400obr/min. Środkiem smarnym był mineralny olej maszynowy AN-46.

Przed rozpoczęciem testów oraz po ich zakończeniu rolki i klocki były czyszczone i ważone na wadze WA35. Wyniki tych pomiarów były notowane w celu określenia zużycia masowego, co prezentuje Tabela nr. 1.

		Masa próbki przed testem [g]	Masa Próbki po teście [g]	Ubytek masowy [g]	Ubytek masowy średni [g]	Zmniejszenie zużycia masowego [%]
dla rolki	bez dodatku Ceramizera	23,1922 / 23,15046	23,19042 / 23,14938	0,00178/ 0,00108	0,00143	-
	z dodatkiem Ceramizera	23,19791/ 23,11205	23,19731/ 23,11179	0,0006/ 0,00026	0,00043	69,93
dla klocka	bez dodatku Ceramizera	8,37635/ 8,38104	8,3746/ 8,3796	0,00175/ 0,00144	0,001595	-
	z dodatkiem Ceramizera	8,38409/ 8,37772	8,38348/ 8,37692	0,00061 0,0008	0,000705	55,8

Tab. 1. Zużycie masowe rolki i klocka

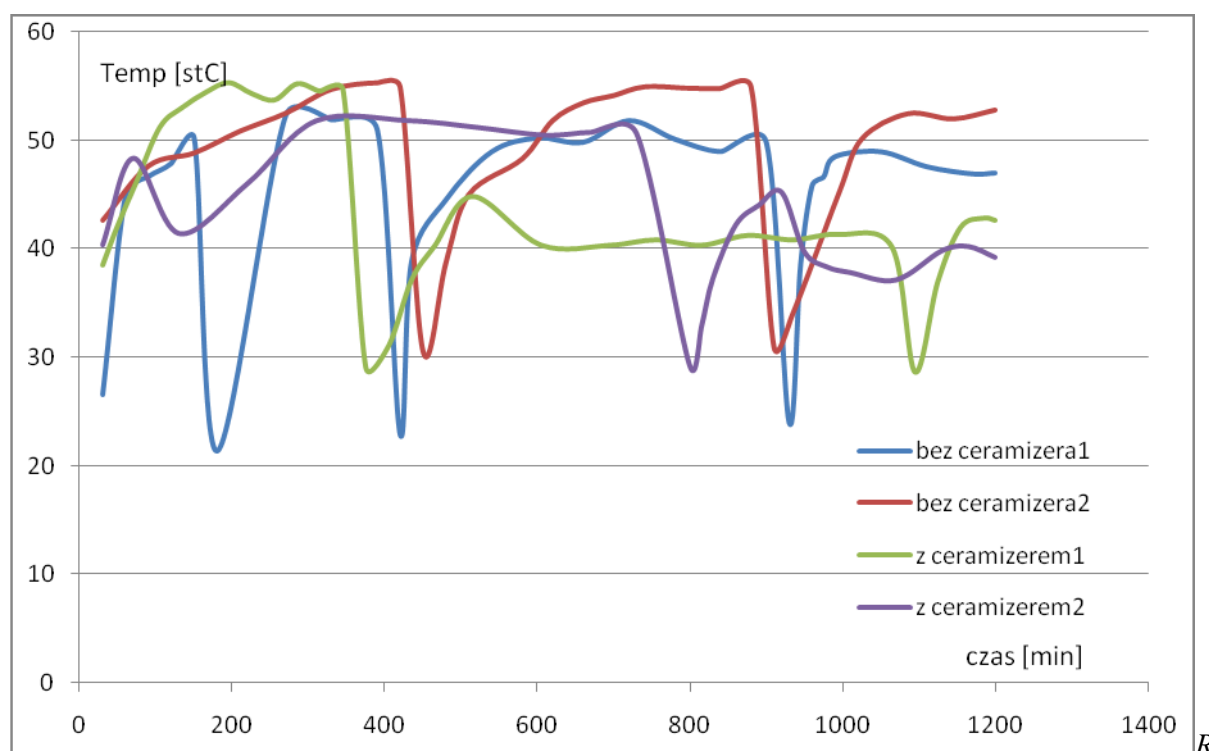
Widać wyraźnie, że najmniejsze zużycie masowe wystąpiło podczas testów z dodatkiem Ceramizera. Dla rolek pracujących bez dodatku zużycie średnie wyniosło 0,00143g, podczas gdy rolki pracujące z dodatkiem preparatu charakteryzowały się zużyciem na poziomie tylko 0,00043g. **Zużycie rolki z użyciem Ceramizera w oleju było o 69,93% mniejsze niż w analogicznej próbie bez dodatku preparatu.** Może to być spowodowane wytworzeniem ceramicznej warstwy zabezpieczającej przed zużyciem, która cechowała się mniejszym współczynnikiem tarcia.

Ad.2 Test pomiaru przebiegu siły tarcia

Przeprowadzone zostały dwa testy po 20h z użyciem Ceramizera oraz dwa testy kontrolne po 20h bez jego użycia. Testy przeprowadzono na maszynie tribologicznej T-05.

Para cierna pracowała w warunkach tarcia mieszanego przy prędkości obrotowej wrzeciona wynoszącej 400obr/min. Środkiem smarnym był olej maszynowy AN-46 stosowany do smarowania węzłów maszyn lekko- i średnio-obciążonych. Jest to olej mineralny, co pozwoliło na wyeliminowanie wpływu dodatków smarnych i przeciwzużyciowych zawartych w olejach silnikowych dostępnych na rynku i stosowanych w motoryzacji.

Rysunek nr. 3 przedstawia przebieg temperatury podczas testów tarcia. Każdorazowe przerwanie testu widoczne jest na wykresach temperatury, jako jej spadek do wartości temperatury panującej w pomieszczeniu podczas przeprowadzania testów (21-22°C).

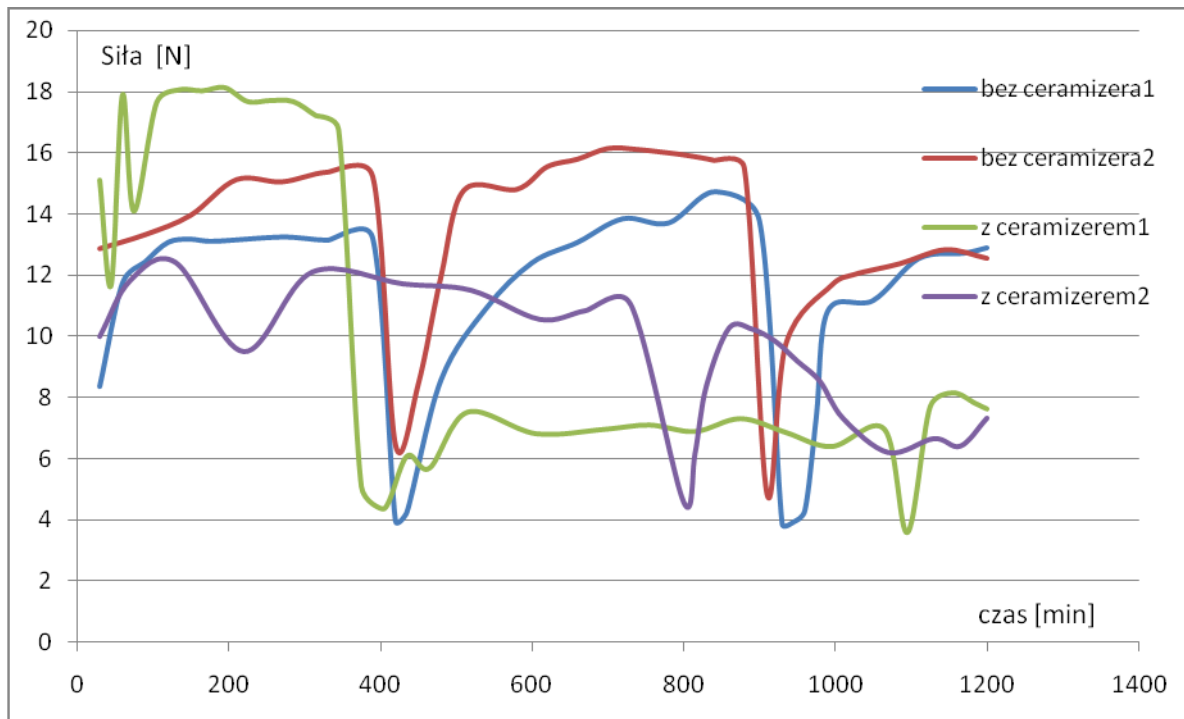
Rys. 3. Przebieg temperatury podczas testów siły tarcia

Ostatecznie temperatura pracy dla węzłów pracujących bez dodatku Ceramizera, po 20 h testu ustaliła się na poziomie 47-53°C.

Temperatura pracy dla węzłów pracujących z dodatkiem Ceramizera stopniowo malała z każdym uruchomieniem, a po 20h testu ustaliła się na poziomie 40-43°C.

Temperatura pracy dla węzłów pracujących z dodatkiem Ceramizera po 20 h tarcia była o około 17 % niższa niż temperatura pracy dla węzłów tarcia bez dodatku preparatu.

Zbadano również przebieg siły tarcia, który jest przedstawiony na Rysunku nr. 4.

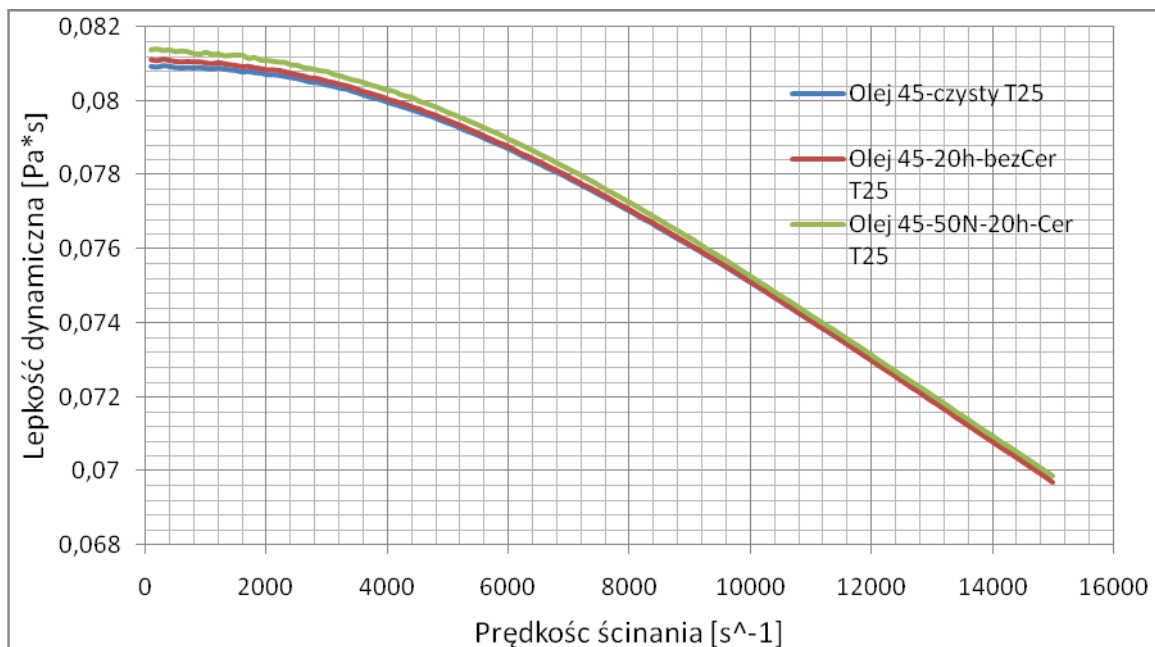

Rys. 4. Przebieg siły tarcia w testach

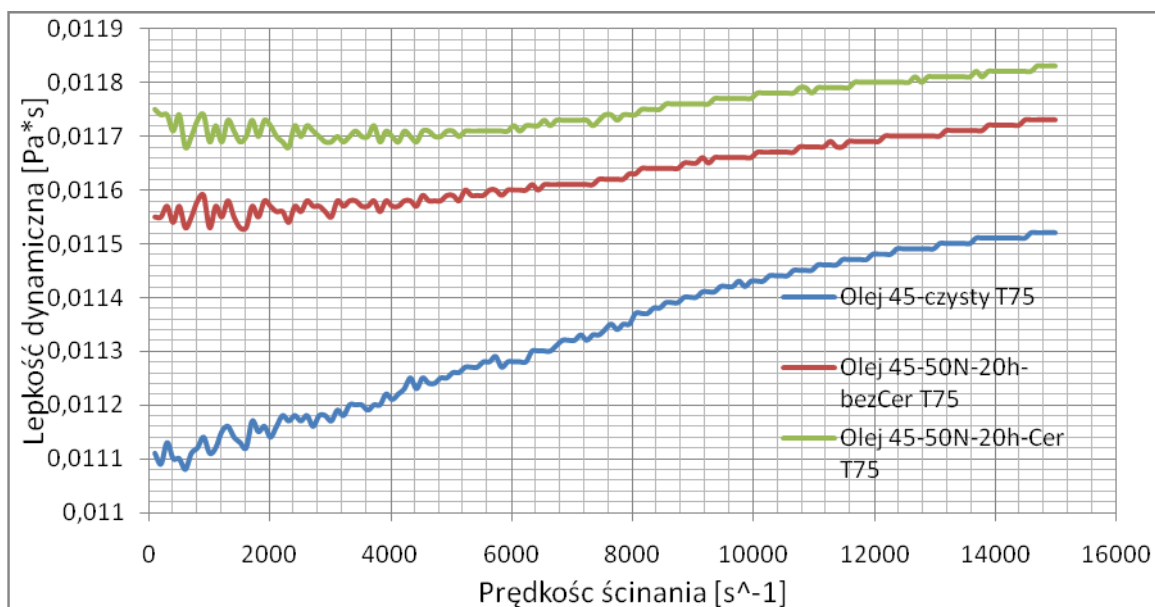
Testy z użyciem Ceramizera zakończyły się wskazując niższą wartość siły tarcia- średnio o 7,32N niż w przypadku testu bez dodatku Ceramizera. **Współczynnik tarcia spadł z poziomu $\mu_1=0,0633$ do wartości $\mu_2=0,036$. Zmniejszenie wartości współczynnika tarcia w teście z dodatkiem Ceramizera wyniosło ponad 40%.** Oznacza to wymierne korzyści w postaci zmniejszenia strat mechanicznych w silniku spalinowym, a co za tym idzie zwiększonej oszczędności paliwa.

Ad. 3. Test pomiaru lepkości oleju z zawartością Ceramizera

Test przeprowadzono na reometrze rotacyjnym typu MCR301 firmy Anthon Paar. Pomiar polegał na poddaniu próbki olejowej zmiennym szybkościom ścinania w zakresie $0 \div 15000 \text{ s}^{-1}$ (co dla w/w geometrii odpowiada zakresowi prędkości obrotowej około $0 \div 2500 \text{ obr/min}$). W wyniku przeprowadzonych pomiarów wyznaczono charakterystykę reologiczną badanych cieczy w postaci krzywej lepkości dla temp 25°C i 75°C , co przedstawiają Rysunki 5 oraz 6.

Rys. 5. Zależność prędkości lepkości dynamicznej od prędkości ścinania oleju AN46 w temperaturze 25°C

Rys. 6. Zależność prędkości lepkości dynamicznej od prędkości ścinania oleju AN46 w temp. 75°C

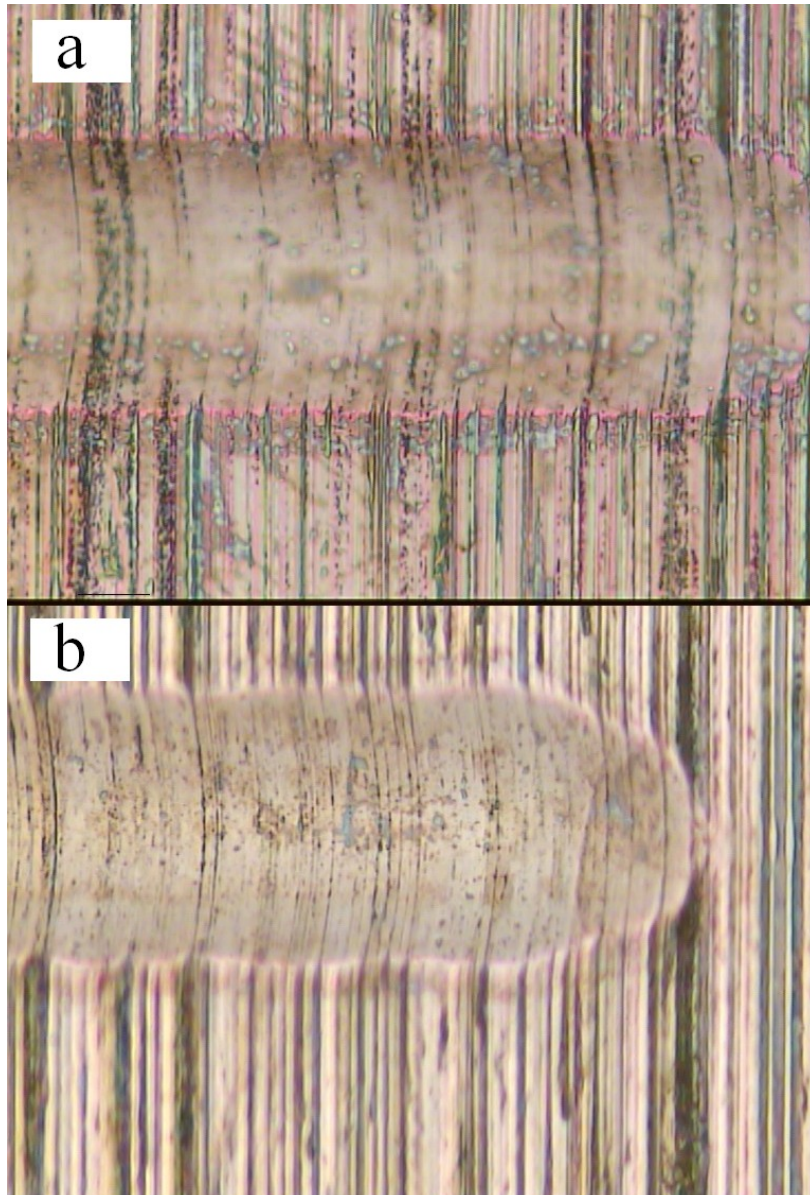
Na przedstawionych wykresach będących wynikami pomiarów widać znikomą różnicę w lepkości poszczególnych próbek olejów. Na lepkość dynamiczną oleju AN46 nie ma w zasadzie wpływu 20h cykl pracy jak i dodatek Ceramizera. Różnica lepkości wynosząca 0,0002Pa*s na korzyść oleju z dodatkiem Ceramizera w temperaturze 75°C, w praktyce nie będzie zauważalna.

Ad.4 Test pomiaru adhezji wytworzonej warstwy metaloceramiki do podłoża metodą testu zarysowania.

Pomiar przyczepności wytworzonej warstwy do podłoża został przeprowadzony metodą testu zarysowania (scratch test), na maszynie Micro-Combi-Tester firmy MCT. Podczas testu zarysowania z siłą 30N, warstwa nie ulega uszkodzeniu - wytworzona warstwa cechuje się bardzo dużą adhezją do podłoża.

Rysunek 7 obrazuje jak wyglądał koniec śladu tarcia podczas testu na próbkach pokrytych Ceramizerem.

Rys. 7. Ślad tarcia na próbkach pokrytych Ceramizerem (powiększenie 500x) : a) klocek płaski obciążony 200N; b) klocek wklęsły obciążony 500N

Widać białe wtrącenia Ceramizera wypełniające większe mikrobruzdy. Znacznie większą ich część widać na próbce o styku skoncentrowanym, co świadczy o dużo gorszych warunkach pracy w tym właśnie styku.

WNIOSKI KOŃCOWE

- Podczas testów tarcia na powierzchni współpracujących elementów została wytworzona warstwa ceramiczno-metalowa. Warstwa tworzy się podczas eksploatacji węzłów tarcia smarowanych olejem z dodatkiem preparatu Ceramizer.
- Wytworzona warstwa redukuje tarcie. Po 20h pracy węzła tarcia, podczas wytwarzania się warstwy ceramiczno-metalowej, zauważono spadek siły tarcia o 42% - wartość współczynnika tarcia spadła z wartości $\mu_1=0,063$ do wartości $\mu_2=0,036$.
- Straty energii związane z traconym poprzez elementy współpracujące ciepłem, znacznie spadły. Temperatura pary cieplej podczas wytwarzania się warstwy Ceramizera spadła z wartości $T_1=52\div 55^\circ\text{C}$ do wartości $T_2=40\div 43^\circ\text{C}$.
- Warstwa znacznie redukuje zużycie. Podczas testów zużycie masowe rolki pokrytej warstwą Ceramizera było o 69,93% mniejsze od rolki nie pokrytej tą warstwą. Klocek pokryty warstwą Ceramizera posiadał o 55,8% mniejsze zużycie masowe względem klocka nie pokrytego warstwą.
- Wytworzona warstwa cechuje się bardzo dużą adhezją do podłoża. Podczas testu zarysowania z siłą 30N, warstwa nie ulega uszkodzeniu.
- Ceramizer nie wpływa na lepkość dynamiczną oleju. Największą różnicę lepkości dla oleju czystego i oleju z zawartością Ceramizera odnotowano dla temperatury oleju $T_0=75^\circ\text{C}$ i wynosiła ona $2\cdot 10^{-4}\text{Pa}\cdot\text{s}$, a więc mieści się w zakresie tolerancji produkcyjnej oleju AN-46.